

בכלל צריך אותה), הוראה שרוכנה מאוחר יותר על ידי היועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט.

בתמצית, מדובר בעודף הרגולציה ועודף הבירוקרטיה שאת פניהם אנחנו רואים ערב־ערב בתקשורת. לאורך עשרות השנים שבהן אני מסקר את התחום הכלכלי, תמיד נדהמתי להיווכח מחדש בזמן הרב ובאנרגיות הרבות שמבזבז רגולטור כזה או אחר בהכפשה ובהשמצה של קולגה שלו מהרגולציה. כמה זמן ואנרגיה הם משקיעים במאבקים אישיים, במאבקי אגו, במאבקי כוחות ובכיפוף ידיים.

כמה זמן ואנרגיות הם משקיעים בשיווק התדמית שלהם, בכמיהה שלהם לכתבות מפרגנות, ובניסיון לגרום לכך ש"המתחרים" שלהם יקבלו כתבות מכפישות. זה לא נולד רק מהטבע האנושי ומפוליטיקות ארגוניות שקיימות בכל מקום עבודה, אלא גם ובעיקר עקב ריבוי רגולטורים, שיוצר בהתאמה ריבוי של מריבות, קטטות והשמצות.

את כל זה ראינו היטב על המסכים במשבר הקורונה - מאבקים על יוקרה, כוח ואגו בין משרד הבריאות לבין משרד הביטחון, בין משרד הבריאות לבין משרד האוצר, בין גורמים בתוך משרד הבריאות לבין עצמם, ובין גורמים במשרד הבריאות לגורמים אחרים במערכת הבריאות. חלק מזה נעוץ בהבדלי גישות ודעות לניטימיים באשר לטיפול במשבר, אבל לרוב מדובר במאבקים על שטויות, שאין בהם שום דבר תועלתני.

כמובן שהתקשורת מנצלת את זה עד תום, כי כל המרבה בהכפשות הרי זה משובח לרייטינג, אבל ההצגות התקשורתיות הללו לא מקדמות החלטות. נהפוך הוא. הן רק מעכבות החלטות ועוצרות תהליכים. עיכוב החלטות ועצירת החלטות מתורגמים מהר מאוד לכסף, לאובדן תוצר ולאיבוד פוטנציאל צמיחה.

קורונה בישראל. למצולם אין קשר לנאמר בכתבה (צילום: REUTERS/Amir Cohen)

3. המריבות האינסופיות בין הרגולטורים והפקידים הן, כאמור, תוצאה של ניפוח עצום בעשור האחרון של אלו שאוהבים לקרוא לעצמם "שומרי הסף", ואני מתכוון במיוחד למשרד המשפטים. המשפטיזציה בישראל כוללת את הסקטור הפרטי והסקטור הציבורי.

בדוח האחרון של הוועדה האירופית ליעילות הצדק, שפורסם באוקטובר 2018 ונתוניו נכונים ל־2016, המספרים מדברים בעד עצמם: ישראל היא שיאנית במספר עורכי הדין לתושב - 738 עורכי דין ל־100 אלף תושבים, לעומת ממוצע של 162 עורכי דין וחציון של 119 עורכי דין ל־100 אלף תושבים באירופה. אינפלציית עורכי הדין בישראל פוגשת מיעוט יחסי של שופטים - 8.5 שופטים "מקצועיים", כפי שהם מוגדרים בדוח, לעומת ממוצע של 21.5 שופטים וחציון של 17.8 באירופה.

במדינות כמו אירלנד, סקוטלנד, דנמרק, ארמניה, גיאורגיה ומרוקו היחס נמוך יותר מזה של ישראל - בין 4 ל-8 שופטים ל-100 אלף תושבים. היחס הזה בין עורכי דין לשופטים יוצר את פקק המשפטיזציה בישראל - פקק שמזיק לאזרח, מזיק לדמוקרטיה ומזיק גם לכלכלה הישראלית.

משרד המשפטים נהנה בעשור האחרון מעדנה חסרת תקדים בגידול בתקציבו ובמספר עובדיו. על פי נתוני הממונה על השכר באוצר, מספר המשרות במשרד המשפטים - לא כולל הנהלת בתי המשפט, שם הגידול היה מתון יחסית - זינק בין 2009 ל-2018 ב-46%, מכ-3,100 עובדים ליותר מ-4,500 עובדים.

בהצעת התקציב של המשרד הזינוק מוסבר ב"גידול במשימות ובמורכבותן", שם נחמד לעוד ועוד רגולציה, לא בהכרח נחוצה. כשצוללים לגידול ביצרני המשפטיזציה, רואים שמצבת כוח האדם גדלה אף יותר: נכון לסוף 2018, מספר העובדים בדרג "פרקליטים" בשירות המדינה עומד על כ-970, גידול יחסית סביר של 28% בעשור; אבל מספר העובדים בדרג "משפטנים בחוזים מיוחדים" במשרדי הממשלה עומד על כ-1,030 - גידול דרמטי של כ-175% תוך עשור.

המשמעות של עוד ועוד יועצים משפטיים ופרקליטים היא עוד ועוד רגולציה ושלטון פקידים. בסך הכל, במשרדי הממשלה עובדים כ-2,200 עורכי דין. הפרקליטים מרוויחים כ-24 אלף שקל ברוטו לחודש, והמשפטנים כ-19 אלף שקל ברוטו לחודש. מי שחושב שכל אלה יכלו להרוויח הרבה יותר בסקטור הפרטי משלה את עצמו.

הפרקליטים נהנו בעשור האחרון מעליית השכר הגבוהה ביותר בסקטור הציבורי - עלייה של 110% (!), בהשוואה לעלייה ממוצעת של 50% "בלבד" בשכר של עובדים מתמידים במשרדי הממשלה האחרים.

משרד המשפטים (צילום: יוסי זמיר, פלאש 90)

כל המספרים הללו מתורגמים לעלייה חדה בתקציב משרד המשפטים, הכולל את הרשות השופטת, רשות הפטנטים, רשות התאגידים, הרשות לאיסור הלבנת הון ועוד. תקציבו בשנת 2019 עמד על כ-3.8 מיליארד שקל, לעומת קצת יותר מ-1.9 מיליארד שקל בשנת 2009, כלומר הכפלה של התקציב תוך עשור, הרבה יותר מקצב הגידול במשרדים אחרים ובוודאי שהרבה יותר מקצב הגידול הטבעי באוכלוסייה.

זה כמובן לא מביא בחשבון את תשלום גמלאות הפנסיה התקציבית במשרד המשפטים - ומדובר בסכומים גדולים אצל הפרקליטים והשופטים במיוחד. הגידול המשמעותי בתקציבים, הגידול חסר הפרופורציה במספר המשרות, הכפלת השכר ויותר תוך עשור - כל אלה הם רק ביטוי להתעצמות של

שלטון הפקידים, או כפי שנוהגים לקרוא לו, ה"דיפ סטייט": מדינת הפקידים ששולטים בתהליכים ובחלק מקבלת החלטות, שמיירטים החלטות באמצעות שימוש בכוח המשפטי-פקידותי, ומייצרים תרבות של כסת"ח.

הנוק הכלכלי של מדינת הפקידים והכבדת הרגולציה, המשפטיזציה והבירוקרטיה הוא עצום. הוא מכביד על הסקטור הפרטי, ולכן הוא מכביד גם על הצמיחה הכלכלית. עיכוב מתווה הגז בכשנתיים וחצי, למשל, גרם נזק של מיליארדי דולרים למשק, באובדן ייצוא ואובדן מסים שהלך לאיבוד. זו דוגמה מצוינת לאופן שבו רגולטורים ומשפטנים משתמשים בכוח המופרז כדי לחבל בכלכלה.